

7. *Нестеренко Л. О.* Політична історія Середньовіччя в сучасних дослідженнях // Наук. праці істор. фак-ту Запорізького держ. ун-ту. – 2000. – Вип. XI. – С. 43.
8. *Парсонс Т.* Система современных обществ / пер., с англ. Л. А. Седова и А. Д. Ковалева. Под ред. М. С. Ковалевой. – М. : Аспект Пресс. – 270 с.
9. *Семашко Л. М.* Сферный подход. – СПб. : Нотабене, 1992. – 368 с.
10. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов / Смит А. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.
11. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. – М. : Республика, 1991. – 112 с.
12. *Historie economique et sociale de la France.* – P., 1977. – Т. 1. – P. 362–372.

Тимашова В. М. Генезис формирования концепта политической сферы: европейский подход.

На основании историологического метода рассматривается концепт политической сферы через классику эпохи Просвещения до Нового и Новейшего времени, обобщая и синтезируя знания относительно политической сферы в контексте дальнейшего развития общества.

Ключевые слова: сфера общественной жизни, политическая сфера, политическая наука, научные дискуссии, познавательный феномен.

Timashova V. M. Genesis of political sphere concept forming: European approach.

Based istoriolohichnoho approach considered the concept of the political sphere-ri classics through to the New Enlightenment and modern times, summarizing and synthesizing theoretical knowledge of the political sphere in the context of further development.

Keywords: field of public life, the political field, political science, scientific discussion, cognitive phenomenon.

Меленчук А. В.

**ГОЛОВУВАННЯ УКРАЇНИ У РАДІ ЄВРОПИ:
ОСНОВНІ ЗДОБУТКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ**

У статті автор аналізує головування України у Раді Європи та визначає, якими були результати головування як для Ради Європи, так і для України.

Ключові слова: Парламентська асамблея Ради Європи, Комітет міністрів Ради Європи, демократія, захист прав людини, європейські цінності.

Україна набула 9 листопада 1995 року статусу держави-члена Ради Європи і зобов'язалася дотримуватись визначених в документах Ради Європи норм та правил. Рада Європи стала для України реальним індикатором розвитку демократичних процесів, показником застосування міжнародного права.

Актуальність теми головування України у Раді Європи пояснюється можливістю для України впливати на європейські процеси, зробити внесок у розвиток європейського простору, захисту прав людини, зарекомендувати себе як впливову державу Європи.

Дослідження у сфері участі України у Раді Європи сьогодні є досить популярними. Вивчають цю проблему такі сучасні науковці, як В. Є. Мармазов, І. С. Піляєв, Ю. С. Шемшученко, О. С. Онищенко. Однак сучасні дослідження не дають системної картини головування України у Раді Європи. У працях іноземних науковців вивчено різні проблеми становлення інституційної структури Ради Європи, організацію та функціонування Комітету Міністрів, Парламентської асамблеї та Європейського суду з прав людини. Під час цих досліджень іноземні науковці застосовували переважно інституційний підхід.

Мета статті – проаналізувати головування України у Раді Європи та визначити, яких результатів досягла Україна під час головування.

Вперше за шістнадцять років членства у Раді Європи Україна головувала у *Комітеті міністрів* Організації. 11 травня 2011 року у Стамбулі міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко офіційно був призначений головою Комітету міністрів Ради Європи. Голоувала Україна у Раді Європи до кінця листопада 2011 року, допоки нас не змінила Великобританія.

Рада Європи є найстарішою європейською організацією. Заснована 5 травня 1949 року, вона впродовж всієї своєї історії пропагувала ідеї демократії, захисту прав людини, верховенства права, сприяла соціальному та економічному прогресу. Саме тому 14 липня 1992 року Україна заявила про своє бажання приєднатися до Ради Європи, а вже 9 листопада 1995 року відбулася урочиста церемонія вступу України до Організації. У Страсбурзі на площі перед Палацом Європи було піднято Державний прапор України. До безперечних здобутків Україна від 9 листопада 1995 року належить участь нашої держави в 43 документах Ради Європи, з яких 29 ратифіковані, а 14 підписані і мають відповідну юридичну силу.

У структуру Ради входять Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ), Європейський суд з прав людини, *Комітет міністрів*, а

також менш відомі “підрозділи”: Конгрес місцевої і регіональної влади Європи і Секретаріат Ради Європи. *Комітет міністрів* складається з керівників зовнішньополітичних відомств європейських держав-членів Ради Європи. Сьогодні членами Ради Європи є 47 держав, тобто майже всі європейські країни. У *Парламентській асамблеї Ради Європи* (ПАРЄ), яка визначає основні напрямки діяльності Організації та має консультативний статус, наша держава представлена Постійною делегацією Верховної Ради України у складі 24 народних депутатів. Очолює делегацію народний депутат України І. В. Попеску.

Приступивши до виконання своїх обов’язків, Україна визначила основні пріоритети політики під час головування – захист прав дітей, права людини та верховенство права в контексті демократії та стабільності у Європі, зміцнення та розвиток місцевої демократії.

У рамках першого пріоритету, метою якого є припинення жорстокого поводження з дітьми, Україна провела 24-25 травня міжнародну конференцію “Протидія насильству щодо дітей: від окремих дій до комплексних стратегій” [1]. Кампанія з припинення сексуального насильства щодо дітей, започаткована ще у Римі 29 листопада 2010 року, була спрямована головним чином на протидію насильству щодо дітей у країнах Центральної та Східної Європи. Цьогорічна конференція сприяла обміну європейським досвідом у захисті прав дітей, окреслила нову стратегію Ради Європи щодо прав дітей на 2012-2015 роки, були переглянуті національні стандарти у цьому питанні, а також розроблені комплексні програми реінтеграції та реабілітації тих дітей, які стали жертвами насильства.

Відповідно до другого пріоритету, Україна провела міжнародну конференцію на тему: “Роль превенції у заохоченні та захисті прав людини” 20-21 вересня у місті Києві [3]. Саме з ініціативи України було схвалено резолюцію про зміцнення ролі превенції у заохоченні та захисті прав людини. Під час конференції особлива увага приділялася посиленню ролі правозахисних організацій, національних та міжнародних судових установ у сфері превентивної протидії порушенням прав людини.

30-31 травня 2011 р. в місті Одеса відбулась Європейська конференція з імплементації положень *Плану дій Ради Європи* щодо сприяння правам і повній участі людей з обмеженими можливостями в суспільстві на 2006-2015 роки [2]. Це стало значним внеском у другий етап втілення відповідного *Плану дій РЄ* на 2006-2015 рр. для досягнення повної громадської активності та безпосередньої участі людей з обмеженими можливостями у суспільному житті в Європі.

Загалом під час свого головування Україна також приділяла

особливу увагу рівності чоловіків і жінок та забезпеченню індивідуального доступу громадян до конституційної юстиції.

У рамках третього пріоритету Україна задекларувала намір всіляко сприяти розвитку демократії на місцевому та регіональному рівнях. Основними напрямками роботи було визначено встановлення загальноєвропейських принципів місцевого самоврядування та їх реалізацію, впровадження інновацій та нових правових інструментів з питань місцевого самоврядування та регіонального розвитку, інтенсифікація транскордонного співробітництва та співпраця країн-членів щодо подолання наслідків світової фінансової кризи та інших економічних проблем на розвиток місцевого самоврядування. Практичним кроком у реалізації цих завдань стало засідання Бюро Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи 16 вересня 2011 року [4].

Під егідою Українського головування 3-4 листопада 2011 р. у Києві буде проведено 17-у сесію Європейської конференції міністрів з питань місцевого та регіонального врядування [3]. Основні наголоси у рамках конференції буде зроблено на аналізі стану реалізації *Утрехтського Порядку денного* щодо впровадження доброго врядування на місцевому рівні, впровадженні нових правових інструментів РЄ з питань місцевого та регіонального розвитку та співпраці між державами-членами РЄ щодо подолання негативного впливу світової фінансової кризи на органи місцевого самоврядування.

Основні завдання нової програми Ради Європи “Посилення місцевої демократії та сприяння реформам місцевого самоврядування”, яка впроваджується за підтримки Шведського Агентства міжнародного розвитку Sida, співпадають з пріоритетними напрямками подальшої реалізації реформи місцевого самоврядування в Україні, а це:

- розвиток національного законодавства з питань реформування місцевого самоврядування, оптимізації системи адміністративно-територіального устрою України та розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування;

- реформування системи міжбюджетних відносин та посилення фінансової автономії органів місцевого самоврядування;

- реалізація реформи житлово-комунального господарства та розвиток міжмуніципального співробітництва з метою удосконалення менеджменту та надання більш якісних послуг населенню;

- підвищення поінформованості представників органів

державної влади та органів місцевого самоврядування, широкого кола громадян України про основні завдання та етапи реалізації реформи місцевого самоврядування.

16 вересня 2011 Костянтин Грищенко зустрівся з Головою Конгресу місцевих та регіональних влад Європи Кітом Вітмором. У ході зустрічі сторони відзначили високий рівень співпраці України з Конгресом у сфері розвитку місцевої демократії. Сторони також порушили питання підготовки до проведення в Києві 3-4 листопада 17-ї сесії Європейської конференції міністрів, відповідальних за місцеве та регіональне врядування, яка дійсно стала практичним внеском Українського головування в Комітеті Міністрів у діяльність Ради Європи в галузі зміцнення та розвитку демократії на місцевому рівні.

Окрім визначених пріоритетів головування України у Раді Європи, *Комітет міністрів* приділив особливу увагу співпраці з Європейським Союзом. Тут варто згадати про те, що 5 липня 2011 року в Страсбурзі відбулись неформальні консультації високого рівня за участі Міністра закордонних справ України, Голови Комітету Міністрів Ради Європи Костянтина Грищенка, Генерального Секретаря РЄ Торбйорна Ягланда та Високого представника ЄС з питань зовнішньої та безпекової політики Кетрін Ештон [5]. Під час зустрічі сторони обговорили питання *Придністровського врегулювання*, політичну ситуацію у Білорусі, результати місцевих виборів у Албанії. Головним досягненням зустрічі можна вважати координацію зусиль Ради Європи та Європейського Союзу у вирішенні актуальних проблем Європи, співпрацю у забезпеченні прав людини та основних свобод, демократичного розвитку, міжкультурного діалогу, освіти, соціальної сфери, молодіжної політики, тобто у сферах, що становлять спільний інтерес, визначених попередньо у Меморандумі про взаєморозуміння між РЄ та ЄС у 2007 році.

Костянтин Грищенко провів також зустрічі з політичними групами Парламентської Асамблеї, а саме з Об'єднаними демократами та Об'єднаними лівими, Європейською народною партією, Альянсом демократів і лібералів "За Європу". Цікаво, що під час зустрічей обговорювались не лише питання ефективності українського головування у Раді Європи, але і проблеми на шляху євроінтеграції України. Співпраця з Парламентською Асамблеєю, яка відображає позицію основних політичних сил Європи була визначена ще одним пріоритетом діяльності Комітету міністрів Ради Європи.

У рамках 66-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, що проходила у

Нью-Йорку, Голова Комітету міністрів Ради Європи, Костянтин Грищенко взяв участь у 20-й зустрічі високого рівня Рада Європи-ОБСЄ [2]. У ході зустрічі були обговорені шляхи подальшого зміцнення взаємодії між Радою Європи та ОБСЄ у боротьбі з тероризмом, просуванні толерантності і протидії дискримінації, торгівлі людьми і захисту прав національних меншин. Голова ОБСЄ дав високу оцінку роботи України у врегулюванні Придністровського питання. Було вирішено надати експертну допомогу країнам південного Середземномор'я. Сторони погодилися координувати зусилля щодо уникнення дублювання функцій організацій і загалом сприяти їх ефективності. Ця зустріч мала особливе значення для України, адже у 2013 році наша держава головуватиме в ОБСЄ.

Такі заходи свідчать про послідовність нашої держави у посиленні ролі Ради Європи на європейському просторі.

Безперечним досягненням української дипломатії у Раді Європи було реформування структури Секретаріату Організації, спрямоване на підвищення гнучкості та прозорості її діяльності. Кількість функціональних генеральних директоратів Секретаріату була скорочена з 4 до 2. Новостворені підрозділи – Генеральний директорат з прав людини та верховенства права та Генеральний директорат з питань демократії – опікуватимуться основним обсягом співпраці по основних напрямках відповідальності Ради Європи. Також запроваджено посаду Генерального директора з питань програм, який відповідатиме за розробку пріоритетів Організації та програми діяльності РЄ, координуватиме оперативну діяльність в цілому [4]. За рахунок скорочення витрат на персонал, а це 2,2 мільйони євро на рік, тепер буде збільшено фінансування допомоги країнам-членам Організації, зокрема й Україні.

Оскільки демократизація та поширення загальноєвропейських цінностей є одним із ключових завдань українського головування, Костянтин Грищенко відкрив Шостий літній університет демократії, який є чудовою платформою для обміну досвідом, дискусій та навчання молодих політиків, науковців, держслужбовців, журналістів та громадських діячів у сфері демократичного розвитку.

Разом з Генеральним Секретарем Ради Європи Торбйорном Ягланом, Костянтин Грищенко презентував План дій Ради Європи для України на період до 2014 року. На ці три роки Організація виділила Україні понад 22 мільйони євро на 51 проект у галузях захисту прав людини, на заходи щодо розвитку демократичних інститутів та забезпечення верховенства права, на розвиток громадського сектору і підтримку соціальної єдності.

Досить неоднозначним став форум міністрів освіти європейських країн – “Школа XXI століття: Київські ініціативи”. На жаль, з тих чи інших причин форум не отримав належного інформаційного забезпечення. Планувалося, що на форумі буде обговорено три важливі питання: “Освітні системи в мультикультурних суспільствах: створення культури життя в мирі і злагоді”, “Компетенції життєздатності в демократичних суспільствах XXI ст.”, “Шкільна освіта та університети: створення загальноосвітнього європейського простору”. За словами Д.Табачника, всі питання було розглянуто, вироблено сім напрямів євроінтеграції середньої освіти і проекти практичних дій щодо кожного з них: дошкільна освіта, викладання історії, толерантність, мовне питання, інформаційно-комунікативні технології, розвиток міжнародних партнерських зв'язків навчальних закладів, підготовка вчителів. Особливої уваги заслуговують ще два напрями, озвучені міністром як такі, що успішно розв'язуватимуться. Це викладання історії і мовне питання. Зі слів Дмитра Табачника, Рада Європи підтримала підготовку спільного посібника з історії для вчителів усіх країн Європи. Це справді було б цікаво, але тут мова йде про написання спільного підручника з Російською Федерацією. Навряд чи європейські міністри мали на увазі саме цей варіант.

Не варто забувати про те, що Україна у зв'язку з серйозними суспільно-політичними проблемами не перший рік перебуває під моніторингом ПАРЄ. На жаль, можна стверджувати, що доки Україна не проведе ефективних економічних реформ, перевірку Парламентська Асамблея не припинить. Факт моніторингу України псує її імідж і є свідченням внутрішньої нестабільності та поки що неготовності інтегруватися у Європейський Союз.

Важливим етапом головування України у Раді Європи став візит Костянтина Грищенка у штаб-квартиру Ради Європи, що знаходиться в місті Страсбург, де він взяв участь у роботі четвертої (жовтневої) частини сесії Парламентської асамблеї Ради Європи. Він наголосив на тому, що українське головування зробить все можливе, щоб забезпечити ефективне виконання другого етапу реформи, продовжуватиме боротьбу з тероризмом, притримуючись поваги до прав людини, боротиметься з усіма формами расизму і нетерпимості і в контексті цього питання висловив намір провести обговорення доповіді Видатних осіб “Жити разом: поєднуючи розмаїття і свободу в 21-му столітті в Європі” з метою опрацювання можливих шляхів її подальшої реалізації. Він також окремо відзначив необхідність забезпечення злагодженості зусиль РЄ та її міжнародних партнерів,

особливо ООН, ЄС та ОБСЄ. Щодо відносин з Білорусією, то тут Рада Європи готова співпрацювати з цією державою, за умови, якщо вона поважатиме права людини, сприятиме розвитку демократії, поширюватиме європейські цінності, наголосив на звільненні усіх заарештованих після президентських виборів у країні, а також введення мораторію на виконання смертної кари. Також голова підкреслив важливість забезпечення діалогу між політичними силами у Албанії та Боснії і Герцеговині задля відновлення політичної стабільності у країні. Важливим питанням також були переговори з Європейським Союзом про приєднання до Європейської конвенції з прав людини. Костянтин Грищенко висловив сподівання, що переговори будуть завершені найближчим часом і ЄС таки приєднається до конвенції. Цікаво, що депутатів Парламентської Асамблеї найбільше цікавило внутрішньополітичне становище в Україні, оскільки пролунало багато запитань про свободу ЗМІ, забезпечення прав людини, прав національних меншин, боротьбу з корупцією.

Загалом головування у Кабінеті міністрів Ради Європи – місія почесна, відповідальна, навіть престижна. Але навряд чи вона значно впливає на розподіл сил у Європі. При порушенні прав людини у тій чи іншій державі Рада Європа видає резолюцію, де закликає країну до припинення протиправних дій, дій, що суперечать європейським, демократичним цінностям. Але ця резолюція не є обов'язковою для виконання, вона має, на жаль, швидше рекомендаційний характер.

Варто відзначити слова Генерального секретаря Ради Європи Торбйорна Ягланда, який високо оцінив результати головування України в Комітеті міністрів Ради Європи, зокрема особливо відзначив внесок нашої держави у хід реалізації реформ Ради Європи.

Доповнило список європейських досягнень України головування в Центральноєвропейській ініціативі у 2012 році. ЦЄІ – одна з найдемократичніших організацій у Європі. Кожна країна, а особливо головуюча, сама визначає свої потреби в рамках офіційних пріоритетів, шукає партнерів і реалізує проекти, що відповідають її національним інтересам. Головування у такій організації дозволило Україні скористатися досвідом країн-членів Європейського Союзу з демократичного розвитку та інтеграції в ЄС і знову ж таки засвідчило прагнення нашої держави стати впливовим гравцем Великої Європи.

Отже, за період головування Україна досягла значних результатів. Це був важливий період для Ради Європи з огляду на ті процеси, що спостерігаються у Європі останнім часом. Україна таки змогла втілити в життя накреслені нею основні завдання, бути носієм

загальноєвропейських цінностей, таких як повага до прав і свобод людини громадянина, демократія, верховенство права. Під час головування України Рада Європи була ефективним механізмом співробітництва у Європі. Що ж стосується власне України, то головування у такій пан-європейській структурі, як Рада Європи, є безперечним досягненням нашої зовнішньої політики. А як відомо, успішне виконання Україною своїх обов'язків під час головування у Комітеті міністрів Ради Європи сприятиме швидкому підписанню Угоди про асоціацію і прискорить інтеграцію України у Євросоюз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірка документів Ради Європи, ратифікованих Україною / Бюро інформації Ради Європи в Україні. – К. : Фенікс, 2006. – 494 с.
2. Рада Європи та захист прав людини / пер. з англ. мови Є. М. Вишневський; Рада Європи. – Страсбург : [б.в.], б.р... – 32 с.
3. *Мармазов В. Є.* Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції : навч. посіб. / В. Є. Мармазов, І. С. Піляєв ; ред. Ю. С. Шемшученко ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Видавничий Дім “Юридична книга”, 2000. – 467 с.
4. *Піляєв І. С.* Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі. – К. : Видавничий дім “Юридична книга”, 2003. – 436 с.
5. Рада Європи. Парламентська асамблея. Правила процедури Парламентської асамблеї Ради Європи / Рада Європи. Парламентська асамблея ; пер. з фр. І. Шевчук. – К. : [б.в.] ; Страсбург : [б.в.], 1998. – 79 с.
6. *Онищенко О. С.* Рада Європи: [буклет]. – К. : Право, 1999. – 5 с.

Меленчук А. В. Председательство Украины в Совете Европы: успехи и достижения.

В статье автор анализирует председательство Украины в Совете Европы и определяет, какими были результаты председательства как для Совета Европы, так и для Украины.

Ключевые слова: Парламентская ассамблея Совета Европы, Комитет министров Совета Европы, защита прав человека, европейские ценности.

Melenchuk A. V. The Presidency of Ukraine in the Council of Europe: achievements and accomplishments.

In this article the author examines the Presidency of Ukraine in the Council of Europe and specifies the results of it both for Ukraine and Europe.

Keywords: Parliamentary Assembly of the Council of Europe, The Committee of ministers of the Council of Europe, the defense of human rights, European values.